

I. ПОСТАНОВЛЕНИЕ НА ВКС И ВАС

1.Тълкувателно постановление № 1/2016 от 16.01.2019 г. на Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховен касационен съд и Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, постановено по тълк. дело № 1/2016 г. по описа на ВКС - Общо събрание на Гражданска колегия на ВКС и Първа и Втора колегия на ВАС, съдии докладчици Фани Найденова и Светла Бояджиева

Тълкувателно дело № 1/2016 г. е образувано с разпореждане от 11.05.2016 г. на председателя на Върховния касационен съд и председателя на Върховния административен съд по предложение на заместник-председателя и ръководител на Гражданска колегия на Върховния касационен съд за приемане на съвместно тълкувателно постановление от Общо събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховния касационен съд и от Първа и Втора колегия на Върховния административен съд и уеднаквяване на съдебната практика по въпроса:

"На кой съд са подсъдни делата, образувани по искове с правна квалификация чл.71, ал.1, т.1 и т.2 от Закона за защита от дискриминация, за установяване на нарушението по този закон, респективно за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения?".

С разпореждане от 15.11.17г. на председателя на Върховния касационен съд и на председателя на Върховния административен съд е допълнен предмета по т .д. № 1/2016г.по описа на ВКС за приемане на съвместно тълкувателно постановление от Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на ВКС и Първа и Втора колегии на ВАС, със следното искане: **„Ако при постановяване на Тълкувателно постановление по т. д.**

№ 1/2016 г. Общото събрание приема, че исковете по чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация са родово подсъдни на районния съд, да се произнесе и по въпроса, на кой съд са подсъдни делата, образувани по искове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 ЗЗДискр., като обяви за изгубило актуалност Тълкувателно постановление № 2/2014 г.от 19.05.2015г. по т. д. № 2/2014 г. на ВКС и ВАС в частта му по т. 4.

Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегия на Върховния административен съд, за да се произнесе съобрази следното:

Първият въпрос е разрешаван противоречиво от смесени петчленни състави на съдии от Върховния касационен съд и от Върховния административен съд, като са застъпени следните становища:

Според първото становище исковете с правно основание чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация са родово подсъдни на районния съд. Съгласно чл. 71, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация, извън случаите по раздел I, всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска: 1. установяване на нарушението; 2. осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения. Административно процесуалният кодекс определя в отделни хипотези компетентност за административните съдилища да разглеждат искове за обезщетения за вреди чл. 128, т. 5, чл. 203 и чл. 204 от Административнопроцесуалния кодекс, но административните съдилища по аргументи от чл. 14, ал. 1 от Гражданско процесуалния кодекс и чл. 128, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс не притежават обща компетентност да се произнасят по установителни искове и осъдителни искове, различни от искове за обезщетения за вреди в посочените вече

хипотези. Компетентността на административните съдилища по установителни иски е само при липса на друг ред за защита /чл. 128, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс/. Следователно всички спорове, извън изброените в чл. 128 от Административнопроцесуалния кодекс, подлежат на разглеждане от гражданските съдилища.

Според второто становище исковите с правно основание чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация са родово подсъдни на съответния административен съд, когато дискриминацията е осъществена при или по повод административна дейност. Съгласно чл. 128, ал. 1, т. 3 от Административнопроцесуалния кодекс всички иски за защита от неоснователни действия и бездействия на административни органи и длъжностни лица се разглеждат като първа инстанция от съответния административен съд, тъй като действията, чието установяване и преустановяване се претендира, са на длъжностни лица от съответна администрация при осъществяване от тях административна дейност. Общите граждански съдилища разглеждат исковите за установяване на дискриминация, съответно и на обезщетение на вредите от същата, при отношение на равнопоставеност между насрещните страни. Аргумент в подкрепа на тази теза е, че исковите по чл. 71, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация могат да бъдат обективно съединявани и логично е в едно съдебно производство гражданите да получат пълния обем от защитни правни средства - установителния иск, иска за преустановяване на нарушението и иска за обезщетението.

Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на Върховен касационен съд и Първа и Втора колегия на Върховен административен съд намира за правилно първото становище.

Законът за защита от дискриминация е обнародван в ДВ, бр. 86 от 30.09.2003 г., в сила от 01.01.2004 г., с първоначално заглавие Закон за защита срещу дискриминация, заглавието изменено, ДВ, бр. 68 от 2006 г.

Законът за защита от дискриминация определя изчерпателно способите за защита от нарушения на равенството в третирането - по административен и по съдебен ред.

Глава четвърта - „ПРОИЗВОДСТВО ЗА ЗАЩИТА ОТ ДИСКРИМИНАЦИЯ“ съдържа Раздел I „Производство пред Комисията за защита от дискриминация“ - чл. 50-70, и Раздел II „Съдебно производство“ - чл. 71-75.

След приемането на Административнопроцесуалния кодекс, обнародван в ДВ, бр.30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г. и със създаването на административните съдилища, като първоинстанционни съдилища, разглеждащи спорове, произтичащи от административни актове и административна дейност, измененията в Раздел II „Съдебно производство“ - чл. 71-75 от Закона за защита от дискриминация, са в ал. 3 на чл. 71 (Изм. - ДВ, бр. 59 от 2007 г.) и чл.73 (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г.).

При проведено производство по Раздел I пред Комисията за защита от дискриминация, съгласно чл. 68, ал. 1 (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г., бр. 39 от 2011 г.) решенията на комисията подлежат на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Съгласно чл. 71, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация, извън случаите по раздел I, когато производството се провежда от Комисията за защита от дискриминация, всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенството в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който може да поиска: 1. установяване на нарушението; 2. осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения. При буквалното тълкуване на нормата на чл. 71 от Закона за защита от дискриминация се налага извод, че исковете с правно основание чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 са подсъдни на районен съд.

Производствата по раздел I и раздел II от глава IV от Закона за защита от дискриминация се прилагат във всички случаи на неравноправно третиране срещу всички правни субекти без оглед на тяхното качество и положение. Провежданата пред районния съд съдебна защита по чл. 71 от Закона за защита от дискриминация и защитата в административното производство по Раздел I, Глава IV пред Комисията за защита от дискриминация са алтернативи, които засегнатите от дискриминационно третиране лица могат самостоятелно да изберат. И двете процедури важат за всички случаи на дискриминация срещу всички субекти, като целят установяване и санкциониране на установената дискриминация. Засегнатото лице има право на избор относно реда за защита за установяване на дискриминация и преустановяването ѝ: административно производство пред Комисията за защита от дискриминация или съдебното производство пред районния съд.

Законът за защита от дискриминация предвижда различна подсъдност само в случаите по раздел I, когато се претендират вреди от нарушение на права по този или други закони, уреждащи равенство в третирането, в зависимост от органа, причинил неравенството в третирането, в хипотезата на чл. 74, ал. 2 от закона във връзка с чл. 128, ал. 1, т. 5 от Административнопроцесуалния кодекс, като исковете се предявяват по реда на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

Съгласно чл. 14, ал. 1 от Гражданскопроцесуалния кодекс общата подведомственост по гражданските дела принадлежи на гражданските съдилища. Административнопроцесуалният кодекс определя в отделни хипотези компетентност за административните съдилища да разглеждат искове за обезщетения за вреди - чл. 128, т. 5, чл. 203 и чл. 204 от Административнопроцесуалния кодекс, но административните съдилища по аргументи от чл. 14, ал. 1 от ГПК и чл. 128, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс не притежават обща компетентност да се произнасят по установителни искове и осъдителни искове, различни от

искове за обезщетения за вреди в посочените вече хипотези. Компетентността на административните съдилища по установителни искове е само при липса на друг ред за защита - чл. 128, ал. 2 от Административнопроцесуалния кодекс.

Всички спорове, извън изброените в чл. 128 от Административнопроцесуалния кодекс, подлежат на разглеждане от гражданските съдилища.

Да се приеме, че административният съд следва да разглежда исковете по чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация, когато е налице положение на подчинение и власт между ищеца и ответника, а районният съд е съдът, който следва да разглежда исковете за дискриминация между равнопоставени страни, е разширително тълкуване на законовите разпоредби, приравнено на изменение на закона в тази част, което е в правомощията единствено на законодателния орган, а не на правораздавателните органи.

По въпроса: Ако при постановяване на Тълкувателно постановление по т. д. № 1/2016 г. Общото събрание приеме, че исковете по чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация са родово подсъдни на районния съд, да се произнесе и по въпроса, на кой съд са подсъдни делата, образувани по искове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 ЗЗДискр., като обяви за изгубило актуалност Тълкувателно постановление № 2/2014 г. от 19.05.2015г. по т. Д. № 2/2014 г. на ВКС и ВАС в частта му по т. 4., Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховния касационен съд и на съдиите от Първа и Втора колегии на Върховния административен съд приема следното:

Искът с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 от Закона за защита от дискриминация е подсъден на районния съд, по следните съображения:

Разпоредбата на чл. 71 от Закона за защита от дискриминация съдържа хипотезите за защита правата на увредените лица във всички случаи, когато не е проведено производство пред Комисията за защита от дискриминация, без оглед на това дали дискриминационното поведение е осъществено от субект, равнопоставен на ищеца, или дискриминацията е осъществена при или по повод административна дейност.

Разпоредбата на чл. 71 от Закона за защита от дискриминация не е в противоречие с чл. 74 от същия закон, в която не се съдържа уредба, даваща възможност за предявяване на самостоятелни иски за установяване факта на дискриминация и осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения, от което следва, че при предпоставки и по двете алинеи на чл. 74 от Закона за защита от дискриминация, текстът е приложим само ако е проведено производство пред Комисията за защита от дискриминация.

След като е налице решение на Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегия на Върховния административен съд по настоящото дело, с което е прието по Въпрос №1, че исковите по чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 ЗЗДискр. са родово подсъдни на районния съд, същото разрешение следва да бъде възприето и по отношение на исковите с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 ЗЗДискр., тъй като няма основание за различното им третиране.

С Тълкувателно постановление № 2/2014 г. на Общото събрание на съдиите от Гражданска колегия на ВКС и Първа и Втора колегии на ВАС е разрешен спорът за подсъдността на исковите за вреди, като е прието, че са подсъдни на административния съд. В т. 4 от мотивите на тълкувателното постановление е посочено, че чл. 71, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация определя общото правило за подсъдността на исковите по този закон, а само по отношение на исковите за вреди по чл. 71, ал. 1, т. 3 е

приложима специалната разпоредба на чл. 74, ал. 2 от Закона за защита от дискриминация.

Взетото решение по подсъдността на исковете по чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация предопределя и решението по подсъдността на иска по чл. 71, ал. 1, т. 3 от закона, което налага да отпадне приложимостта на т. 4 от Тълкувателно постановление № 2/19.05.2015 г. по т. д. № 2/2014 г.

Ако се приеме противното, би се стигнало до различен режим на разглеждане на делата спрямо определен кръг правни субекти, а именно изброените в чл. 74, ал. 2 от Закона за защита от дискриминация.

Такава разделност в провеждане на съдебните производства не следва от съдържанието на разпоредбата на чл. 71, ал. 1 от Закона за защита от дискриминация, където не е въведено изключение, с оглед на това кой правен субект е извършил действия по дискриминация.

При непроведено производство пред Комисията за защита от дискриминация исковете по чл. 71, ал. 1, т. 1, т. 2 и т. 3 от Закона за защита от дискриминация са подсъдни на съответния районен съд.

По изложените съображения Общото събрание на съдиите от Гражданската колегия на Върховния касационен съд и Първа и Втора колегия на Върховен административен съд

Р Е Ш И:

Исковете с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация за установяване на нарушението по този закон, респективно за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения, са подсъдни на районния съд.

Искът с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 от Закона за защита от дискриминация е подсъден на районния съд.

Обявява за изгубило актуалност Тълкувателно постановление № 2/2014 г.от 19.05.15г.по т. дело № 2/2014 г.на Върховния касационен съд и Върховния административен съд в частта му по т. 4.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по тълкувателното постановление по тълк. дело № 1/2016 г. на ОС на съдиите от ГК на ВКС и I-ва и II-ра колегия на ВАС на съдия Боян Цонев, съдия Галина Христова и съдия Веселка Марева

Подписвам тълкувателното постановление с особено мнение поради следните съображения:

Считам, че правилното разрешение на въпроса относно подсъдността на делата, образувани по икове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1, т. 2 и т. 3 от ЗЗДискр, беше дадено с т. 4 от тълкувателно постановление № 2/2014 г. от 19.05.2015 г. по тълк. дело № 2/2014 г. на ВКС и ВАС. Принципните съображения, изложени в мотивите към тази точка, са изцяло относими и за трите иска. Поради това изразявам несъгласие с мнението на мнозинството, че това тълкувателно постановление е изгубило актуалност в частта му по т. 4; обратно - в тази негова част то следваше да се прилага, освен относно иска с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 3 от ЗЗДискр, и относно исковите с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от ЗЗДискр.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по тълкувателно дело № 1/2016г. на ОСС на ГК на ВКС и I и II колегия на ВАС, в частта му, в която е обявено за изгубило актуалност Тълкувателно постановление № 2/2014г. от 19.05.2015 г. по тълкувателно дело № 2/2014 г. на Върховния касационен съд и Върховния административен съд в частта му по т. 4 на съдия Аглика Адамова

Споделям част от мотивите на колегите, подписали особени мнения по делото, но допълвам следните съображения:

Подписала съм Тълкувателно постановление № 2/19.05.2015г. без особено мнение по т. 4. Продължавам да считам, че делата по искове за вреди от нарушения на права на граждани, свързани с равенство в третирането, причинени от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица са подсъдни на административните съдилища, независимо дали е проведено производство по раздел I от ЗЗДискр. Това правно положение обаче няма нищо общо с исковете по чл. 71 ЗЗДискр., тъй като те касаят граждански правоотношения и затова по тях се произнасят гражданските съдилища.

Съгласно чл. 71 от ЗЗДискр. извън случаите по раздел I (уреждащ производството пред специализирания административен орган - Комисия за защита от дискриминация), всяко лице, чиито права по този или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска: 1). установяване на нарушението; 2). осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от понататъшни нарушения; 3). обезщетение за вреди.

След като законодателят изрично е посочил, че разглежданите три иска са във всички случаи подсъдни на районния съд, не намирам неяснота в законовия текст. Поради това поддържам крайния извод и мнението на

мнозинството, че всички иски по чл. 71 ЗЗДискр. са подсъдни на районния съд.

Считам обаче, че чл. 71 ЗЗДискр. изобщо не намира приложение, когато дискриминацията е осъществена при или по повод административна дейност или в рамките на административно правоотношение. Затова и районният съд не е компетентен да се произнася в тези хипотези.

Административният съд също не е компетентен с изричен диспозитив да установява нарушенията на изискванията за равенство в третирането, а още по-малко да осъжда нарушителя да преустанови нарушението. Компетентността на административните съдилища е определена в чл. 128 АПК и най-общо е свързана със съдебния контрол за законосъобразност на административните актове, действия и бездействия. В резултат на този съдебен контрол административните съдилища могат да отменят и изменят административни актове, да установяват нищожността им, да задължават административния орган да извършва фактически действия или да се въздържа от извършването на такива. Разпоредбата на чл. 128, ал. 2 АПК дава възможност и за установяване на административни права и правоотношения по съдебен ред, но не и за установяване на факти, а неравенството в третирането е факт с правно значение. Следователно извън инструментариума на административното правораздаване е да се произнася с установителен диспозитив за наличие на дискриминация и да осъжда определено лице да преустанови дискриминацията.

Когато се касае за дискриминация, осъществена при или по повод административно правоотношение, редът за защита на засегнатите лица е този по раздел I, или по чл. 73, /респективно по реда на АПК при защита срещу незаконосъобразни действия или бездействия/ или по чл. 74 ЗЗДискр. Не считам, че по този начин засегнатите от дискриминация страни по административни правоотношения се третират различно от тези по граждански правоотношения. Различният ред за защита в случая е свързан

именно с разликата в правоотношенията. Когато една страна в административно правоотношение е засегната от дискриминация, това означава, че дискриминацията се е проявила или в издаването на незаконосъобразен индивидуален административен акт или в извършването на незаконосъобразни действия или бездействия. В тези случаи защитата срещу посочените актове, действия или бездействия е по реда на чл. 73 ЗЗДискр. и АПК. С отмяната на незаконосъобразните актове, респективно с преустановяването на незаконосъобразните действия или бездействия се елиминира ефектът от осъществената дискриминация, като по този начин правният субект постига поне ниво на защита, еквивалентно на това, което ще получи страната по гражданско правоотношение чрез защитата, предвидена в чл. 71.

Обезщетенията за вреди от дискриминация са визирани в три текста от закона - в чл. 71, ал. 1 т. 3; в чл. 74, ал. 1 и чл. 74, ал. 2. Първият текст, както се посочи, намира приложение само при дискриминация, осъществена при или по повод правоотношения между равнопоставени страни.

Считам, че исковото производство, предвидено в чл. 74, ал. 2 ЗЗДискр. е самостоятелно такова и намира приложение, когато вредите са причинени на граждани от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица. Посоченият текст не съдържа препратка към раздел I от закона и въз основа на него не може да се направи извод, че предвидената защита влиза в действие само след проведено производство пред КЗД. Искът по чл. 74, ал. 2 може да се предяви в различни хипотези: в комбинация със защитата по чл. 73 ЗЗДискр.; самостоятелно, след провеждане на тази защита; самостоятелно, когато се търси обезщетение за вреди от дискриминационни действия/ бездействия, осъществени при или по повод административна дейност. Искът по чл. 74, ал. 1 ЗЗДискр. може да бъде предявен както във връзка с граждански, така и във връзка с

административни правоотношения, след провеждане на производството по раздел I от закона.

Административният съд може да се произнася относно неравенство в третирането преюдициално. След като съгласно чл. 73 ЗЗДискр. административният съд отменя незаконосъобразния административен акт, включително поради несъответствието му със ЗЗДискр., съдът може да прецени преюдициално наличието на дискриминация. При самостоятелно предявяване на иск за обезщетение на вреди по реда на чл. 74, ал. 2 ЗЗДискр., административният съд също ще прецени преюдициално наличието на дискриминация, когато искът е комбиниран със защитата по чл. 73 или когато се търси обезщетение за вреди от дискриминационни действия/ бездействия, осъществени при или повод административна дейност.

В контекста на изложените разсъждения, не считам, че т. 4 от Тълкувателно постановление № 2/2014 г. от 19.05.2015 г. по тълкувателно дело № 2/2014 г. на Върховния касационен съд и Върховния административен съд е загубило актуалност.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ

по ТД №1/2016г. На ОСС на ГК на ВКС и I и II колегии на ВАС на по въпроса: "На кой съд са подсъдни делата, образувани по иски с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминацията, за установяването на нарушението по този закон, респ. за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения?" на съдия Таня Куцарова-Христова и съдия Веселка Марева

За да се отговори на зададения по делото въпрос, следва да се вземе предвид, че забраната за неравно третиране е основно право, но с особена специфика - дискриминацията няма самостоятелен характер, тя се проявява винаги при упражняване на конкретни права и от вида на засегнатото право в рамките на съответното правоотношение, извън случаите на раздел I на глава четвърта на закона, зависи кой съд - общ или административен и по какъв процесуален ред следва да установи нарушението и да се произнесе по превантивната мярка.

Според чл. 71 , ал. 1 ЗЗДискр. извън случаите по раздел I, когато производството се провежда от Комисията за защита от дискриминация, всяко лице, чиито права по същия закон или по други закони, уреждащи равенство в третирането, са нарушени, може да предяви иск пред районния съд, с който да поиска:

1. установяване на нарушението;
2. осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения;
3. обезщетение за вреди.

Нормата от една страна очертава от обективна и субективна страна предмета и кръга на търсената защита, а от друга - сочи компетентния да разгледа исковете съд.

Що се касае до първото обстоятелство - като основно право, съгласно чл. 6, ал. 2 КРБ и чл. 14 ЕКПЧ, защитата по чл. 71 ЗЗДискр. на правото на равно третиране е пълна, доколкото обхваща и установителен, и превантивен, и компенсаторен механизъм.

По въпроса за подсъдността, който е източник на противоречива практика, отговорът на въпроса по ТД зависи от това какъв вид подсъдност

урежда чл. 71 ЗЗДискр. - разпределя ли тя подсъдността между общия и административния съд или определя родовата подсъдност на делата, по които компетентен е общият съд. Считаме, че нормата не разпределя подсъдност между общия и административния съд по следните съображения:

1. Гражданският съд, по силата на чл. 124 ГПК, разполага с обща компетентност за защита от нарушения на права и правоотношения. По правилото на чл. 11, ал. 2 ЗНА видът на обществените отношения представлява законов разграничителен критерий за квалификацията на нормите като общи и специални, а този принцип се прилага и при отграничаване на предмета и обхвата на АПК и ГПК. С кодификацията на материята, свързана с административния процес, извършена с приемането на АПК, на административните съдилища е предоставена специална компетентност, отделена от тази на общите съдилища. След приемане на АПК правораздаването по административните спорове се извършва от административните съдилища. Разпоредбата на чл. 128 АПК е ясна - делата, подсъдни на административните съдилища касаят спорове по повод неправомерно развитие на административни правоотношения, съществуването или нарушението на административните права. На основата на този принцип компетентността на административния съд в защитата на административните права и правоотношения е специална спрямо тази на общия съд.

2. Дискриминацията, по определението, дадено в чл. 4 ЗЗДискр., като форма на различно третиране, представлява нарушение на забраната за различно третиране по смисъла на чл. 4 ЗЗД. Тя е юридически факт, който не съществува самостоятелно, а се проявява винаги в рамките на развитието на едно конкретно правоотношение, при упражняване на конкретни права, респ. правомощия, т.е. то е функция на правосубектността - административна или гражданска. Като ЮФ различното третиране следва да се приема като

юридическо действие, а от гледна точка на съобразеността му с предписаното от правото поведение - то е неправомерно юридическо действие /нарушение/.

Проявата на този юридически факт сочи на отклонение от нормалното развитие на съответното по вид правоотношение, доколкото нарушава или застрашава конкретни права на правните субекти. Фактът на дискриминация, проявен в рамките на едно частно или публично правоотношение, респ. гражданско или административно такова, не променя неговия вид - правоотношението остава същото по своя характер, който се определя от правосубектността на страните и метода на правно регулиране при упражняване на правата и задълженията. Неравното третиране в гражданското или административното правоотношение няма да промени неговия вид, а ще посочи, че последното не се развива по предвидения в закона начин, т.е. е налице нарушение на закона. Споровете във връзка с административните правоотношения са административни и делата образувани по тях също са административни. След влизане в сила на АПК административните дела не се разглеждат по друг ред освен по реда, предвиден в АПК.

Съобразно правилата на ГПК, в случаите, когато неравното третиране се проявява в гражданско по своя характер правоотношение и засяга права, уредени от гражданското право, компетентен да разгледа исковете по чл. 71 ЗЗДискр. ще бъде гражданският съд. В случаите, когато дискриминацията се осъществява от административен орган при упражняване на административни правомощия, в рамките на административно правоотношение и засяга административните права на гражданите, исковата защита ще бъде пред административния съд.

След като правоотношението не променя своя вид, респ. и съответното дело не променя своя вид, релевантният за подсъдността въпрос е - извежда ли нормата на чл. 71 ЗЗДискр. административния спор по установяване на дискриминация, извършена от административен орган в административно

правоотношение, от подведомствеността на административния съд и представлява ли в този случай компетентността на районния съд специална спрямо тази на административния съд по силата на чл. 128 АПК? Независимо от привидната очевидност на чл. 71 ЗЗДискр., отговорът на този въпрос е отрицателен.

За да се приеме, че е налице специална спрямо тази на административния съд компетентност на районния съд да установи дискриминация в административните правоотношения и засягане на административните права на гражданите, е нужно гражданският съд да получи специална компетентност да разглежда този вид административни дела. След кодификацията на административната материя, редът за разглеждане на административноправните спорове е само този, предвиден в АПК. За да получи гражданският съд специална компетентност да гледа административни дела това овластяване следва да бъде изрично и това като законодателна техника да се извърши с промяна на АПК или изрично със специален закон. Изключение за исковете по чл. 71 ЗЗДискр, както това е направеното напр. за делата по ЗСПЗЗ, съгл. §19 ЗИД АПК, ДВ бр. 39 от 2011 г., АПК не предвижда, а нормата на чл. 71 ЗЗДискр. съществува в непроменен вид от момента на приемане на закона. Ето защо изводът е - районният съд в хипотезата на чл. 71 ЗЗДискр. няма специална компетентност да правораздава по административни спорове, т.е. правораздаването и по тези административни спорове следва да се извършва от съдилищата, на които АПК предоставя такава обща компетентност и това са административните съдилища.

Ако се възприеме гласуваното от Общото събрание решение, при липса на изрично законово овластяване за разглеждане на административни дела от гражданския съд, делата по чл. 71 ЗЗДискр. за дискриминация в административните правоотношения би следвало да се считат за граждански. Такъв извод обаче е в пълно противоречие, с основния принцип, по който

делата се делят на граждански и административни, заложен в чл. 124 ГПК и чл. 128 АПК /съответна правосубектност и метод на правно регулиране на отношението/, тъй като дискриминацията извършена от административен орган засяга административни правоотношения и административни права на гражданите. Нарушаването на изискванията за равно третиране от административния орган сочи на нарушаване на материалния или процесуалния закон, т.е. на наличие на незаконосъобразност на акт или действие на органа на изпълнителна власт, което в общия случай е основание по чл. 146 АПК за отмяната му.

Освен това подобен извод води до друго противоречие с действащата нормативна база, което се състои в това, че съгласно изричната препратка на чл. 75 ЗЗДискр., тези съдебно-административни по характера си спорове ще трябва да се разглеждат по реда на ГПК, уреждащ процесуален ред, подчинен главно на диспозитивното начало, при триинстанционност на гражданското съдопроизводство, всичко това - в противоречие с уредбата принципите и реда по АПК. В този случай гражданският съд би бил изправен и пред въпрос свързан с колизия между гражданската и административната правосубектност на ответниците - административни органи, в рамките на която е извършено нарушението - въпрос, вече решен с АПК, особено в случаите, когато колективните административни органи не разполагат с гражданска правосубектност /т.е. не са ЮЛ/.

Защитата на административните права и правоотношения е предмет на уредба в АПК и се извършва от административния съд. По изложените съображения намираме, че нормата на чл. 71 ЗЗДискр. разпределя по-скоро подсъдността на исковете по правилата на родовата подсъдност, в случаите, когато по този вид дела компетентен е общият съд.

3. Отговорът на въпроса дали административният съд разполага с правомощия да осъществи трите механизма на защита - установителен, превантивен и компенсаторен, е положителен, което се дължи именно на

кодификацията на административната материя. По принцип АПК като нов, кодифициращ изцяло административната материя, нормативен акт, отговарящ на всички съвременни изисквания за защита правата на гражданите, оправомощава административните съдилища с всички правораздавателни средства за постигане на посочените в него цели - те имат контролно-отменителна компетентност, искова компетентност и компетентност за превенция на нарушения, чрез защита срещу незаконни действия и бездействия на администрацията. В областта на исковото производство административните съдилища правораздават по трите основни вида икове - установителни, осъдителни и конститутивни.

Конкретно в областта на защитата от дискриминация АПК предоставя на административните съдилища широк спектър от правни средства, ангажиращи различен по вид съдебно-административна компетентност:

- правните възможности на засегнатите от дискриминация лица, предоставени от АПК се изразяват в провеждане на административно производство по раздел I на глава четвърта пред КЗД, в което Комисията установява нарушения както в граждански, така и в административни правоотношения, извършва налагане на санкция и налага принудителни административни мерки. Актовете на Комисията подлежат на контрол за законност пред административните съдилища, които в този случай действат като контролно-отменителна инстанция.

- На следващо място, съгласно чл. 73 ЗзДискр. административните актове, издадени в нарушение на принципа за равно третиране могат да се обжалват по реда на АПК. Такова обжалване води до отмяна на административния акт, а това открива пътя за производство по чл. 74, ал.2 ЗЗДискр. за обезщетение за вреди по реда на ЗОДОВ. В този случай защитата на правата е пълна и се осъществява с трите механизма на защита на основните права - установителен, превантивен и компенсаторен, като, по правилото на чл. 204

АПК, за процесуална икономия оспорването и искът за обезщетение дори могат да се съединят в общо производство.

- В случаите, когато поради изтичане на срока за обжалване на дискриминационен акт, оспорване не може да бъде проведено, защитата от дискриминация може да бъде постигната или чрез производство пред КЗД по раздел I, но в сроковете предвидени за това или чрез установително /безсрочно/ исково производство по съдебен ред - в двата случая се прилага само установителен механизъм за защита на основното право.

Въпросът пред кой съд ще бъде предявен искът за установяване на нарушение ще зависи от това в рамките на какво правоотношение е възникнал фактът на дискриминация, респ. какво по вид право е нарушено или застрашено с дискриминационните действия. Ако дискриминацията е извършена от административен орган и е проявена в рамките на административно правоотношение и нарушава или застрашава административни права на гражданите, то исковото установително производство следва да се проведе по реда на чл. 128 , ал.2 АПК. Така ще се зачете специалният характер на административните обществени отношения /уредени с метода на власт и подчинение/ спрямо частноправните такива, а установителният иск по АПК ще има специален характер спрямо иска в общото исково производство по чл. 124 ГПК. Междувременно ще са налице и останалите предпоставки на чл. 128, ал.2 АПК - наличие на правен интерес и липса на друг правен ред за защита, които обаче не касаят настоящия спор.

Искът по чл. 71, ал.1 т.2 ЗЗДискр., урежда превантивния механизъм на защита срещу дискриминация. Що се касае до средствата за превенция на нарушенията следва да се вземе предвид, че докато гражданският съд има компетентност за превенция на нарушения само по силата на изрично законово овластяване по точно определен правен въпрос /напр. чл. 109 ЗС/, то превенцията на нарушенията в административните правоотношения е сред целите и предмета на АПК и административният съд разполага по обща

клауза с изрична компетентност, която е неразделна част от общата му правораздавателна власт - чл. 128, ал.1 т.4 АПК, чл. 1 т.4 АПК.

Искът по чл. 71, ал.1 т.2 ЗЗДискр., урежда превантивния механизъм на защита, такава компетентност на административния съд е изрично предвидена, а в рамките на административните правоотношения намира основанието си в чл. 128, ал.1 т.3, вр. чл. 1 т. 4 АПК защита срещу неоснователни действия и бездействия на администрацията, изразяваща се в искания да се задължи административен орган да извърши или да се въздържа от определено действие.

С оглед на горното, въпросът, поставен в тълкувателното дело "На кой съд са подсъдни делата, образувани по искове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация, за установяване на нарушението по този закон, респективно за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения?" следва да има отговор:

- Делата, образувани по искове с правна квалификация чл. 71, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за защита от дискриминация, за установяване на нарушението по този закон, респективно за осъждане на ответника да преустанови нарушението и да възстанови положението преди нарушението, както и да се въздържа в бъдеще от по-нататъшни нарушения са подсъдни на административните съдилища, в случаите, когато фактът на дискриминация се проявява в рамките на административни правоотношения и се нарушават административни права на гражданите. В останалите случаи исковете са подсъдни на общите съдилища.

II. РЕШЕНИЯ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ

2.Телесната повреда на повече от едно лице е самостоятелно престъпление, а не механичен сбор от две отделни престъпления, които би трябвало да се преследват по различен процесуален ред. Квалифициращият елемент от обективна страна е причиняването на телесни повреди на повече от едно лице едновременно или с отделни деяния, решението за които е взето предварително, по време на първото деяние или непосредствено след него. При това положение, ако на пострадалите са причинени различни по степен на увреждане телесни повреди, извършеното следва да се квалифицира като едно престъпление с оглед на по-тежкия резултат.

Чл. 131, ал.1, т. 4 НК

Решение № 279 от 19.02.2019 г. по нак. дело № 1062/2018 г., П н. о., докладчик съдия Елена Авдева

Производството по делото е образувано на основание чл. 346, т. 1 от НПК по касационни жалби против присъда № 17 от 10.11.2017 г. по внохд № 142/2017 г. по описа на Окръжен съд-гр. Търговище.

Върховният касационен съд, второ наказателно отделение, след като обсъди доводите на страните и извърши проверка в пределите на чл. 347, ал. 1 от НПК, установи следното:

С присъда № 31 от 16.06.2017 г. по нохд № 1405/2016 г. Районният съд в гр. Търговище признал подсъдимия Б. Й. К. за невиновен и го оправдал по повдигнатото обвинение по чл. 131, ал. 1, т. 4 във вр. с чл. 129, ал. 2 във вр. с ал. 1 и във вр. с чл. 130, ал. 1 от НК за това, че на 02.09.2016 г. в с. Д., община Т., на ул. [име], причинил телесна повреда на повече от едно лице, а именно:

средна телесна повреда на А. Х. Б., изразяваща се в трайно затрудняване движението на лявата ръка и лека телесна повреда на И. Ш. Р., изразяваща се във временно разстройство на здравето, неопасно за живота.

След това съдът признал подсъдимия за виновен в това, че на същата дата и място е причинил на И. Ш. Р. лека телесна повреда, изразяваща се във временно разстройство на здравето, неопасно за живота, поради което и на основание чл. 130, ал. 1 от НК му определил наказание шест месеца *лишаване от свобода*, чието изтърпяване отложил съгласно чл. 66, ал. 1 от НК за срок от три години от влизане на присъдата в сила.

Със същата присъда подсъдимият Б. К. бил осъден да заплати на И. Ш. Р. сумата 2 000 лева, представляваща обезщетение за претърпените от престъплението неимуществени вреди, ведно с дължимите такси и разноски.

Предявеният от А. Б. граждански иск за обезщетение за понесените неимуществени вреди бил отхвърлен като неоснователен.

Окръжният съд в гр. Търговище отменил изцяло първоинстанционната присъда и вместо нея постановил присъда № 17 от 10.11.2017 г. по внохд № 142/2017 г., с която признал подсъдимия Б. Й. К. за виновен в това, че на 02.09.2016 г. в с. Д., община Т., на ул. [име], причинил телесна повреда на повече от едно лице, а именно: средна телесна повреда на А. Х. Б., изразяваща се в трайно затрудняване движението на лявата ръка и лека телесна повреда на И. Ш. Р., изразяваща се във временно разстройство на здравето, неопасно за живота, поради което и на основание чл. 131, ал. 1, т. 4 във вр. с чл. 129, ал. 2 във вр. с ал. 1 и във вр. с чл. 130, ал. 1 от НК му определил наказание две години и шест месеца *лишаване от свобода*, чието изтърпяване отложил съгласно чл. 66, ал. 1 от НК за срок от три години от влизане на присъдата в сила.

Съдът осъдил подсъдимия да заплати на И. Ш. Р. сумата 2000 лева, а на А. Х. Б. – 6 000 лева, представляващи обезщетение за претърпените от

престъплението неимуществени вреди, ведно с дължимите лихви, такси и разноски.

В останалата част гражданските иски били отхвърлени като неоснователни.

Присъдата била подписана с особено мнение от съдията Й. И.

В него той изразил несъгласие с правната квалификация на деянието по чл. 131, ал. 1, т. 4 от НК и развил становище, че когато са причинени лека телесна повреда на едно лице и средна телесна повреда на друго лице двете престъпления следва да се разгледат самостоятелно, тъй като леката телесна повреда се преследва по тъжба на пострадалия. В подкрепа на позицията си привел мотивите от ППВС № 1/83 г. относно транспортните престъпления, които намерил за относими както за непредпазливи, така и за умишлени престъпления.

Казусът дава възможност на настоящия състав да припомни обективните и субективни признаци на приложения квалифициран състав по чл. 131, ал. 1, т. 4 от НК.

Телесната повреда на повече от едно лице е самостоятелно престъпление, а не механичен сбор от две отделни престъпления, които би трябвало, според особеното мнение на съдията от въззивния съдебен състав, да се преследват по различен процесуален ред. Квалифициращият елемент от обективна страна е причиняването на телесни повреди на повече от едно лице едновременно или с отделни деяния, решението за които е взето предварително, по време на първото деяние или непосредствено след него. При това положение, ако на пострадалите са причинени различни по степен на увреждане телесни повреди, извършеното следва да се квалифицира като едно престъпление с оглед на по-тежкия резултат *Вж. Александър Стойнов, Наказателно право, Особена част, Сиела ,2003 г.,стр. 97- 98, както и решение № 247 от 28.11.2017 г. по нд № 880/2017 г. на първо н.о на ВКС, а*

също и цитираните във въззивния съдебен акт решение № 419 от 26.10.2011 г. по н.д. № 2096/2011 г., първо н.о. на ВКС, решение № 329 от 03.07. 2012 г. по д. № 982/2012 г. и др. Обект на престъпно посегателство е здравето на по-широк кръг лица, поради което то е престъпление с множество пострадали. Тези обстоятелства определят степента на неговата обществена опасност и предпоставят нормативно определената му суверенност в системата на телесните повреди, изключваща приложението на правилата на идеалната и реалната съвкупност.

Цитираното в особеното мнение т. 2, б. ”ж” от мотивите към ППВС № 1/83 г. тълкуване е неприложимо към разглежданата по делото инкриминирана дейност. Според изразеното в цитираното постановление становище, когато при транспортно произшествие виновно са причинени средни или тежки телесни повреди, една от които е на лице извън предвидените в чл. 348а от НК /в сегашната редакция чл. 348б от НК/, а другата или другите – на лица, предвидени в този текст - съпруг, възходящ, низходящ, брат или сестра, които не са подали тъжба, деянието не може да се квалифицира по чл. 343, ал. 2 /сегашна редакция ал. 3/ от НК като телесна повреда на повече от едно лице.

Това разбиране е относимо към **средни и тежки** телесни повреди, причинени по непредпазливост, при което пострадалите и подсъдимият са в определени родствени връзки. Дефинитивно в разглежданите конструкции не би могла да се включи лека телесна повреда по чл. 130 от НК, извършена по непредпазливост /арг. от чл. 134 от НК/. Симетрична на разпоредбата на чл. 348б от НК е разпоредбата на чл. 161, ал. 1 от НК в частта й, в която се визира телесна повреда по чл. 129, чл. 132, чл. 133 и чл. 134 от НК, причинена на възходящ, низходящ, съпруг, брат или сестра, сред които обсъжданата престъпна дейност не попада.

Внимателният прочит на мотивите на ППВС № 1/83 г. ясно показва, че посоченото разрешение относно правната квалификация по чл. 348б от НК е

обусловено от **родствените връзки** между подсъдимия и пострадалите. Пленумът на ВС е отбелязал, че не бива да се изключи правото на **близки** на виновното лице да възбуждат или не наказателно преследване, а подсъдимият не би могъл да се възползва от правото да **не носи наказателна отговорност** по волята на увредения **негов близък**.

Постановлението не допуска наказателната отговорност за инкриминираната дейност в разглежданите хипотези да бъде предмет на две самостоятелни производства – вариант, който би довел до процесуални парадокси поради реалната възможност едни и същи факти да получат различна правна оценка.

III. РЕШЕНИЯ НА ГРАЖДАНСКАТА КОЛЕГИЯ

3. Решението на поземлената комисия отговаря на изискванията на чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ в редакцията на правната норма от ДВ бр.79 от 1996 г., по която е постановено, изискваща при възстановяване в стари реални граници в решението да се описват размерът и категорията на имота, неговото местоположение (граници, съседни) и ограниченията на собствеността с посочване на основанията за това, като към решението се прилага скица на имота. Индивидуализацията на възстановения имот е извършена по кадастрален план, чието изработване за териториите по § 4 ПЗР ЗСПЗЗ е предвидено с изменението на чл. 28 ПЗСПЗЗ от ДВ бр. 34 от 24.04.1992 г. и позволява точното установяване на местонахождението и границите на реституирания имот, а следователно и решението на поземлената комисия е с конститутивно действие и от този момент ищите се легитимират като собственици на имота. Изменението на чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ и § 4к ПЗР ЗСПЗЗ от ДВ бр. 68 от

30.06.1999 г. не може да рефлектира върху вече приключилата реституционна процедура за този имот.

Чл. 290 – чл.293 от ГПК

Чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ в редакцията на правната норма от ДВ бр. 79 от 1996 г.

Чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ и § 4к ПЗР ЗСПЗЗ от ДВ бр. 68 от 30.06.1999 г.

Решение № 138 от 03.12.2018 г. по гр. дело № 64/2018 г., II г. о., съдия докладчик съдия Камелия Маринова

Производството е по чл. 290 – чл. 293 от ГПК.

Образувано е по касационна жалба вх. № 2951 от 18.08.2017 г. на Л. И. К., Н. И. К. и С. И. К. чрез пълномощника им адвокат И. Д.-Н. против решение № 3815 от 14.07.2017 г., постановено по гр.д. № 351 по описа за 2017 г. на Окръжен съд Благоевград, с което е отменено решение № 849 от 31.01.2017 г. по гр.д. № 487/2012 г. на Районен съд Благоевград и вместо него е постановено друго за отхвърляне на предявения от Н. И. К., Л. И. К. и С. И. К. /тримата наследници на И. П. К./ против В. С. Л., Х. С. Л., К. А. Л., Д. К. Л., А. К. Л., Ж. М. А., Г. Д. Ц.-М., К. Д. Д.-А., Д. В. Д. и Л. Н. Д. /всички наследници на Х. С. Л./ иск с правно основание чл. 108 ЗС за предаване на владението на земя /лозе/ с площ 570 кв.м., находяща се в гр. Б., местността [име], имот парцел № [номер] от кадастралния план, изработен 1996 г., съставляващи част от имот от 3489 кв. м. с идентификатор [номер].

В. С. Л., Х. С. Л., К. А. Л., Д. К. Л., А. К. Л., Ж. М. А., Г. Д. Ц.-М., К. Д. Д.-А., Д. В. Д. и Л. Н. Д. не са изразили становище в настоящото производство.

С определение № 259 от 16.05.2018 г. е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпроса: *как се преценява дали решение на поземлена комисия, постановено в първоначалната редакция на § 4к ПЗР ЗСПЗЗ преди изменението с ДВ бр. 68 от 30.07.1999 г. има конститутивно или декларативно действие и при възстановяване правото на собственост върху имот в територия по § 4 ПЗР ЗСПЗЗ с решение на поземлена комисия, постановено преди изменението с ДВ бр. 68 от 30.07.1999 г., има ли правно значение обстоятелството, че имотът не е нанесен в плана за новообразуваните имоти.*

Въпросът е относим по настоящия правен спор, по който ищците са основали претендираното правото на собственост на земеделска реституция, извършена с решение от 22.01.1997 г. на ПК-Б., а ответниците са оспорили иска с твърдения, че на тях е възстановено правото на собственост със заповед по § 4к, ал. 7 ПЗР ЗСПЗЗ, а реституционната процедура за ищците не е завършена.

Въззивният съд е изложил съображения, че възстановяването на правата върху имоти, разположени в териториите по § 4 ПЗР ЗСПЗЗ се извършва въз основа на плана на новообразуваните имоти. Решението, което общинската служба по земеделие постановява, е за признаване на правото на собственост при условията на § 4-4л; в решението се описват размерът и местността, в която са се намирали земеделските земи (чл. 14, ал. 1, т. 3 ЗСПЗЗ). Решението на ОСЗ в това производство е индивидуален административен акт със самостоятелно значение и режим на съдебен контрол, но то не слага край на процедурата, а е предпоставка за приключването ѝ с акт на друг орган - кмета на общината. За имоти,

попадащи в терен по § 4 ПЗР ЗСПЗЗ, само се признава право на собственост при условията на § 4-4л ПЗР ЗСПЗЗ, като в решението се описва размерът и местонахождението на имота (местността). В тази хипотеза реституционното производство е двуфазно, като първият елемент от фактическия състав е влязло в сила решение по чл. 14, ал. 1, т. 3 ЗСПЗЗ, а вторият - влязла в сила заповед на кмета на общината по § 4к, ал. 7 ПЗР ЗСПЗЗ за одобряване влезлия в сила ПНИ. Последната има конститутивен ефект по отношение възстановяването правото на собственост върху конкретен, определен по своите граници и площ имот. До постановяването на такава заповед, земеделската реституция като придобивен способ не е произвела годно правно действие и затова предявеният на основание решение на органа на поземлена собственост по чл. 14, ал. 1, т.3 ЗСПЗЗ иск се явява неоснователен, поради липсата на индивидуализация на обекта. Изменената норма е материалноправна и няма обратно действие. При действието на старите разпоредби на чл. 14, ал. 1, т. 3 ЗСПЗЗ решението на ПК е имало конститутивен ефект, съобразно ТР № 1/1997 г., а след изменението от 1999 г. - само установително действие.

С измененията на ППЗСПЗЗ, приети с ДВ. бр. 18/1999 г. в разпоредбата на ал.1 няма изменение, но е изменена разпоредбата на ал. 6 на чл. 18ж ППЗСПЗЗ, в смисъл, че следва да е налице влязъл в сила план за земеразделяне и одобрена Карта със съществуващи и възстановими в стари реални граници имоти, с който план и карта всеки земеделски имот получава номер, единствен за територията на страната.

При наличието на решение на ПК, което е постановено до изменението чл. 14, ал. 1, т. 3 от ЗСПЗЗ /ДВ бр.68 от 30.07.1999 г./, новата правна уредба не може да засегне придобитото вече право на собственост, но въпреки решението, право на собственост не е възникнало, тъй като въпреки решението, този имот не е могъл да бъде реституиран, тъй като попада в земи

по § 4 ЗСПЗЗ. В подкрепа на този извод е обстоятелството, че в полза на ищците няма заповед по § 4к, ал.7 ЗСПЗЗ.

Въззивният съд е счел, че при така възникналата колизия на права след влизане в сила на плана за новообразуваните имоти и издаване на заповед по § 4к от ЗСПЗЗ в полза на праводателя на ответниците, в настоящото исково производство следва да се преценят правата на страните. Налице е спор за материалното право на собственост, чието разрешаване по пар. 4к, ал. 8, т. 1, пр. 2 ПЗР ЗСПЗЗ е основание за изменение на влезлия в сила план на новообразуваните имоти, ако искът бъде уважен, но в конкретния случай, решението на ищците, признавателно по своя характер досежно правото да бъде възстановен имота, е предварително, тъй като ищците не са довършили процедурата по нанасяне в ПНИ. Още повече, не е спорно, че процесния имот представлява земеделска земя в терен по параграф 4 ПЗР ЗСПЗЗ. Неотразяването на имота на ищците, в плана на новообразуваните имоти, обуславя довод, че решението им е предварително и не обуславя довод за налично право на собственост. Ищците не се легитимират като собственици, тъй като реституцията в тяхна полза не е завършена.

Посочените изводи на въззивния съд противоречат на практиката на ВКС по решение № 262 от 13.07.2012 г. по гр. д. № 944/2011 г., решение № 588 от 29.06.2010 г. по гр.д. № 1350/2009 г., решение № 225 от 6.07.2011 г. по гр.д. № 559/2010 г., решение № 116 от 8.07.2016 г. по гр. д. № 5941/2015 г. и др., според която в редакцията на § 4к ПЗР ЗСПЗЗ преди измененията с ДВ бр.68 от 30.07.1999 г. решенията за възстановяване на собствеността имат конститутивно действие, когато земите са индивидуализирани с помощни кадастрални планове, дори и да няма издадена скица към решението, като правното действие на решението на органа по поземлена собственост се преценява съобразно редакцията на закона, действала към момента на постановяването му, като последващо изменение на закона не засяга вече възстановените имоти и придобити права.

В настоящия случай правото на собственост е възстановено в стари реални граници на ищците като наследници на И. П. К. с решение № 145 от 22.01.1997 г. на ПК-гр.Б. Имотът е индивидуализиран по изработения през 1996 г. помощен план с посочване на номер /парцел 2187/ площ и вид /лозе от 0.570 кв.м./ и граници чрез посочване на номерата на съседните имоти, техния вид и собствениците съобразно помощния план. Към решението е приложена скица № 1 от 22.02.1997 г. Следователно решението от 22.01.1997 г. отговаря на изискванията на чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ в редакцията на правната норма от ДВ бр.79 от 1996 г., по която е постановено, изискваща при възстановяване в стари реални граници в решението да се описват размерът и категорията на имота, неговото местоположение (граници, съседи) и ограниченията на собствеността с посочване на основанията за това, като към решението се прилага скица на имота. Индивидуализацията на възстановения имот е извършена по кадастрален план, чието изработване за териториите по § 4 ПЗР ЗСПЗЗ е предвидено с изменението на чл. 28 ППЗСПЗЗ от ДВ бр. 34 от 24.04.1992 г. и позволява точното установяване на местонахождението и границите на реституирания имот, а следователно и решенето на поземлената комисия от 22.01.1997 г. е с конститутивно действие и от този момент ищците се легитимират като собственици на имота. Изменението на чл. 14, ал. 1 ЗСПЗЗ и § 4к ПЗР ЗСПЗЗ от ДВ бр.68 от 30.06.1999 г. не може да рефлектира върху вече приключилата реституционна процедура за този имот.

Планът за новообразуваните имоти е одобрен със заповед № 153 от 19.06.2006 г. Съобразно редакцията на нормата на чл. 28 ППЗСПЗЗ, действала към този момент /от ДВ бр.31/4.04.2003 г./ същият е следвало да отрази границите на вече възстановеното право на собственост – арг. от чл. 28, ал. 10, т. 4 ППЗСПЗЗ и на основание т. 2.5 от издадената в изпълнение на чл. 28, ал. 1 ППЗСПЗЗ Заповед № РД-46-494 от 22.08.2003 г. на МЗГ (Заповед № РД-02-14-454 от 22.08.2003 г. на МРРБ) за определяне на технически изисквания и условия за контрол към плановете по § 4к, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за собствеността и ползването на

земеделските земи, като определи лицето на новообразувания имот /ал.9 на чл. 28 ППЗСПЗЗ/.

От заключението на разширената съдебно-техническа експертиза е установено, че пропускът да се отрази в плана на новообразуваните имоти вече възстановеното право на собственост на ищците, се дължи на грешка на фирмата-изпълнител на техническите дейности, която при изработката на помощния план от 1996 г. е нанесла границите на имота на И. К. в черен цвят и номер, а не със зелени граници и зелен номер като на бивш собственик и са го записали в списъка на ползвателите, а не на старите собственици.

В случая наследодателите и на двете страни се легитимират като собственици на съседни имоти /ответниците са признали, че имота на К. е бил съседен и западно от имота на наследодателя им Х. С. Л./, подлежащи на възстановяване по ЗСПЗЗ и намиращи се в строителните граници на града. В настоящото дело ответниците са оспорили иска с довод, че решението на ПК от 22.01.1997 г. не е придружено със скица и имотът на ищците не е нанесен в плана за новообразуваните имоти, поради което реституционната им процедура не е завършена. С оглед изложените по-горе мотиви довода се явява неоснователен.

Ответниците са поддържали и че имотът на ищците вероятно се е намирал не в границите на възстановения им въз основа на плана за новообразуваните имоти имот № 3460, а в съседния имот № 3450, който се води на община Б. Възражението не е доказано. Разширената съдебно-техническа експертиза, ползвайки и единствената налична едромасщабна топографска карта, отпечатана 1965 г., съдържаща условни знаци според начина на ползване и съобразявайки условния знак за лозе /придобито от наследодателя на ищците/ и пасище /възстановено на ответниците/, както и отразяването на имота на ищците в помощния план от 1996 г. и имота на ответниците в плана на новообразуваните имоти от 2006 г. е изготвена комбинирана скица /приложение 9 от заключението/, от която е видно, че

знакът за лозе по картата, отпечатана 1965 г., съвпада с имот № 2187 по помощния план от 1996 г., докато съседния имот е отразен със знак за пасище.

С оглед изложеното въззивното решение в частта, с която е отхвърлен иска за признаване за установено правото на собственост на ищците по отношение на В. Л., Х. Л., К. Л., Д. Л., А. Л., Ж. А., Г. Ц.-М., К. Д.-А. и Д. Д. се явява неправилно и следва да бъде отменено, като вместо него се постанови друго, с което ищците да бъдат признати за собственици на процесния имот.

Въззивното решение в частта, с която е отхвърлено искане за предаване владението на имота е процесуално недопустимо, като постановено по незаявено искане, тъй като с определение от с.з. на 29.09.2016 г. по първоинстанционното дело /стр. 643/ е допуснато изменение на иска чрез преминаване от осъдителен ревандикационен иск към установителен иск за собственост, поради което следва да бъде обезсилено.

Въззивното решение в частта, с която съдът се е произнесъл по отношение на ответника Л. Н. Д., е процесуално недопустимо като постановено спрямо неправосубектна страна и следва да бъде обезсилено, тъй като лицето е починало на 16.08.2011 г. /като неин единствен наследник по закон е ответникът Д. В. Д./.

4.Свидетелски показания за травматични увреждания и последици за здравето на пострадало лице, имащи значение за определянето на размера на обезщетението, могат да бъдат съобразявани от експерта при изготвяне заключението му, а в случаите, когато свидетелят притежава съответните специални знания, показанията му следва да се ценят с оглед на всички останали доказателства по делото

чл. 2, ал. 1, т. 3, пр. 1 от ЗОДОВ

чл. 290 от ГПК (в редакцията на закона, преди ЗИДГПК, обн. в ДВ, бр. 86/27.10.2017 г.)

**Решение № 281/30.11.2018г. по гр. дело № 582/2018 г., IV г. о., докладчик
съдия Боян Цонев**

Производство по чл. 290 от ГПК (в редакцията на закона, преди ЗИДГПК, обн. в ДВ, бр. 86/27.10.2017 г. – съгласно § 74 от последния, която редакция относно касационното производство се има предвид и по-нататк в решението).

Производството е образувано по касационна жалба на ищците Л. Л. Н. и В. К. Н., и касационна жалба на ответника ПРБ срещу решение № 1695/13.07.2017 г., постановено по гр. дело № 5607/2016 г. на САС. С обжалваното въззивно решение, при постановени частична отмяна и частично потвърждаване на решение от 12.08.2016 г. по гр. дело № 5773/2015 г. на СГС, като краен резултат ответната ПРБ е осъдена, на основание чл. 2, ал. 1, т. 3, пр. 1 от ЗОДОВ, да заплати на всеки един от двамата ищци сумите от по 6 500 лв., представляващи обезщетения за неимуществени вреди от незаконно обвинение, по което са оправдани с влязла в сила присъда, ведно със законната лихва върху тези суми, считано от 31.01.2014 г. до окончателното им изплащане, като исквете са отхвърлени за разликата до пълните им предявени размери от по 200 000 лв.; в тежест на ответника са възложени и разноски по делото. Ищците са обжалвали въззивното решение в отхвърлителната част, а ответникът – в осъдителната.

С определение № 536/11.06.2018 г. *касационното обжалване* по делото *е допуснато в частта*, с която *ответната ПРБ е осъдена* да заплати на

всеки от двамата ищци Л. Л. Н. и В. К. Н. сумите от по 6 500 лв., ведно със законната лихва, *искът на касатора В. К. Н. е отхвърлен* за разликата над сумата 6 500 лв. до пълния му предявен размер от 200 000 лв., както и относно разноските по делото. Касационното обжалване е допуснато на основание чл. 280, ал. 1, т. 1 от ГПК, по следните два правни въпроса: 1) допустимо ли е в исковия процес да се проведе доказване на факти, за установяването на които по принцип се изискват специални знания, чрез показанията на свидетел-очевидец, който разполага с такива специални знания и възпроизвежда пред съда професионална информация, макар и не в качеството на експерт; и 2) относно определянето от съда на размера на обезщетението за неимуществени вреди, след извършване на задължителна преценка на всички установени по делото, релевантни, обективно съществуващи конкретни обстоятелства, както и на тяхното значение, като критерии за точното прилагане на принципа за справедливост, при предявен иск за обезщетение за репарирание на такива вреди, настъпили в резултат от незаконно обвинение.

За да постанови обжалваното решение, въззивният съд е установил, че с окончателно решение на ВКС от 31.03.2014 г. са потвърдени решенията на първата и въззивната инстанция, с които ищците са признати за невиновни по повдигнатите им обвинения. Установил е и че свидетелят И. Б. е дал показания по делото, че е бил лекуващ лекар и приятел на ищците; че след започване на наказателното преследване те коренно променили начина си на живот, станали затворени и необщителни; ищецът Н. отключил болест на Бехтеров (заболяване на опорно-двигателната система) и преживял микроинсулт, диагностициран в Пирогов. Съдът е констатирал, че за двете заболявания са представени и надлежни медицински доказателства. Същият свидетел е посочил и че наказателният процес бил медийно отразен и това увеличавало тревогите на ищците. Въззивният съд е посочил, че другият свидетел по делото – И. е дал показания, че е колега на ищците; че обвинението е било медийно отразено; че бизнесът на ищците бил крупен, те

имали над 200 работника, които узнали за наказателното преследване; че имало случаи на неизправни търговски отношения, които свидетелят свързва с информираността за проблемите на ищите със съдебните власти. И този свидетел знае, че ищецът Н. е прекарал инсулт и е лежал в болница поради обездвижване заради болест на Бехтеров, като раздвижването станало постепенно с патерици и бастун; и след приключване на производството и оправдаването на ищите, те останали затворени и необщителни. При така обсъдените от него доказателства, САС е посочил, че в доказателствена тежест на ищите е да установят както незаконосъобразната дейност на ответника, така и обемът на претърпените от тях вреди. Въззивният съд е приел за недоказано твърдението им, че наказателният процес е продължил над 10 години, като е изложил съображения, че обвинителният акт не е датиран, а от представените съдебни актове и съдебни протоколи може да се заключи, че „наказателната“ фаза на процеса е протекла между 2008 и 2013 г.; няма доказателства за момента на повдигане на обвиненията и за правната им квалификация до внасянето на обвинителния акт в съда. От обвинителния акт САС е установил, че срещу двамата ищци е било поддържано обвинение за престъпление по чл. 311, ал. 1, във вр. с чл. 26 от НК, което не е тежко, а срещу ищцата Н. – и за престъпление по чл. 212, ал. 4, предл. 1, във вр. с ал. 1 и с чл. 26 от НК, което е тежко. Като утежняващо състоянието на обвиняемите-ищци, съдът е отчел наличието на съпружество между тях – изживяването на повдигнатото обвинение от всеки съпруг като стресоген, отнема ресурса за подкрепа от брачния партньор и не дава гледна точка към проблемите, освободена от пристрастност. Въззивният съд е посочил и че кредитира като достоверни свидетелските показания по делото относно настъпилите промени в начина на живот на ищите (станали затворени и необщителни). От друга страна, съдът е посочил, че не разполага със специални познания за определяне причинната връзка между заболяванията на ищеца Н. и воденото производство, възприемано като фактор с психосоматична рефлексия, като по делото не е поискано назначаване на съдебна

експертиза за установяване на подобна причинност. В заключение, САС е приел, че тъй като не е установена общата продължителност на наказателната репресия и интензивността на следствените действия, то присъдените от СГС обезщетения (от по 15 000 лв. за всеки от двамата ищци) са завишени, както и че предвид „обсъдените по-горе обстоятелства“, сумите от по 6 500 лв. представляват справедлив паричен еквивалент на преживените от ищците страдания по повод повдигането и поддържане на обвинения за престъпления, приключило с постановяване на оправдателна присъда.

Както е прието и в определението по чл. 288 от ГПК, с така изложените мотиви, въззивният съд е разрешил и двата поставени по делото правни въпроса в противоречие със задължителната практика на ВС и ВКС.

Разрешение на първия правен въпрос е дадено с постановеното по реда на чл. 290 от ГПК, решение № 197/19.10.2017 г. по гр. дело № 60238/2016 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, като е прието, че свидетелски показания за травматични увреждания и последици за здравето на пострадало лице, имащи значение за определянето на размера на обезщетението, могат да бъдат съобразявани от експерта при изготвяне заключението му, а в случаите, когато свидетелят притежава съответните специални знания, показанията му следва да се ценят с оглед на всички останали доказателства по делото. Като не е извършил в случая такава съвкупна преценка на показанията на свидетеля-лекар с останалите доказателства по делото, въззивният съд е разрешил този процесуалноправен въпрос в противоречие с така цитираната задължителна практика на ВКС.

Разрешение на втория правен въпрос е дадено с т. 11 и раздел II от мотивите към нея от ППВС № 4/23.12.1968 г., т. 11 от ТР № 3/22.04.2005 г. на ОСГК на ВКС и основаната на тях, трайно установена задължителна практика на ВКС, формирана по реда на чл. 290 от ГПК, намерила израз и в решение № 57/09.02.2016 г. по гр. дело № 4641/2015 г. на IV-то гр. отд. на ВКС, решение № 709/15.11.2010 г. по гр. дело № 178/2010 г. на III -то гр. отд.

на ВКС и решение № 232/25.07.2011 г. по гр. дело № 1381/2010 г. на III-то гр. отд. на ВКС. Съгласно тази константна задължителна практика на ВС и ВКС, понятието „справедливост”, по смисъла на чл. 52 от ЗЗД, не е абстрактно, а е свързано с преценката на редица конкретни, обективно съществуващи при всеки отделен случай обстоятелства, които следва да се вземат предвид от съда при определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди. Такива обстоятелства са вида, характера, интензитета и продължителността на увреждането на ищеца. Конкретно при исковете по чл. 2, ал. 1, т. 3, предл. 1 от ЗОДОВ такива правно релевантни обстоятелства за определяне размера на обезщетението за неимуществени вреди са: тежестта на повдигнатото обвинение, дали то е за едно или за няколко отделни престъпления – умишлени или по непредпазливост; дали ищецът е оправдан по всички обвинения или по част от тях, а по други е осъден; продължителността на наказателното производство, включително дали то е в рамките или надхвърля разумните срокове за провеждането му; вида на взетата мярка за неотклонение, другите наложени на ищеца ограничения в рамките на наказателното производство; както и по какъв начин всичко това се е отразило на ищеца – има ли влошаване на здравословното му състояние и в каква степен и от какъв вид е то, конкретните преживявания на ищеца, и изобщо – цялостното отражение на предприетото срещу него наказателно преследване върху живота му – семейство, приятели, професия и професионална реализация, обществен отзвук и пр. Обезщетението за неимуществени вреди от деликта по чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ се определя глобално – за всички претърпени неимуществени вреди от този деликт. В мотивите към решението си съдът трябва да посочи конкретно обстоятелствата, които е взел предвид, както и значението им за определения от него размер на обезщетението за неимуществените вреди. В случая, за да определи размера на процесните обезщетения за неимуществени вреди на сумите от по 6 500 лв. (респ. – за да намали до този размер, присъдените от първата инстанция обезщетения от по 15 000 лв.), въззивният съд – в

противоречие с така цитираната задължителна практика на ВКС – не е обсъдил всички приети за установени от него по делото, конкретни обстоятелства, релевантни за определянето на този размер.

Независимо от горното, настоящият съдебен състав намира за неоснователни и двете касационни жалби, в които се поддържат оплаквания по чл. 281, т. 3 от ГПК за неправилност на съответната обжалвана част от въззивното решение, поради нарушения на материалния закон, съществени нарушения на съдопроизводствените правила и необоснованост. Съображенията за това са следните:

Като не е извършил съвкупна преценка с останалите доказателства по делото на показанията на свидетеля Б. – личния лекар на ищеца, въззивният съд е допуснал процесуално нарушение. Последното обаче не е съществено, както неоснователно се поддържа в жалбата на ищеца, тъй като изводът на апелативния съд, че по делото не е установена причинна връзка между заболяванията на ищеца и воденото срещу него наказателно производство е правилен. Приетата по делото медицинска документация и показанията на свидетеля-лекар се припокриват по отношение на това, че по време на наказателното производство при ищеца са се проявили две съществени заболявания: тилозирац помилоартрит – болест на Бехтеров и микроинсулт. Относно последното заболяване свидетелят сочи единствено, че същото е установено в „Пирогов“ ЕАД и че специализираната болница е взела отношение по него. Свидетелят дава показания, че другото заболяване е установено от него, той е издавал направления за хоспитализация на ищеца, който е лежал в болница, като свидетелят смята, че това заболяване „би могло да има връзка с притеснението“. Настоящият съдебен състав намира, че единствено това неопределено предположение на свидетеля-лекар не е достатъчно, за да се приеме за установена при условията на пълно и главно доказване на причинна връзка между притесненията на ищеца от воденото срещу него наказателно производство и заболяването му „болест на

Бехтеров“, доколкото и в медицинската документация по делото няма данни в тази насока.

Неоснователно е и касационното оплакване на ищеца за необоснованост на извода на въззивния съд, че е недоказано твърдението в исковата молба, че наказателният процес е продължил над 10 години. Такава продължителност сочи единствено свидетелят И.: „мисля, че някъде около десетина години продължи делото“, но видно от показанията му той няма преки и непосредствени впечатления от развитието на наказателното производство. Другият свидетел Б. сочи в показанията си, че делата срещу ищците са продължили „доста години“, но не може да определи конкретно колко, както и че притесненията им от тях са отпреди седем години, т.е. – предвид датата на разпита му 23.06.2016 г. – от 2009 г. От писмените доказателства по делото също не се установява, кога е започнало наказателното преследване срещу двамата ищци. Най-ранната, установена по несъмнен начин по делото дата, към която обвиненията срещу двамата ищци са били вече повдигнати, е тази на прокурорското постановление от 12.03.2008 г. за частичното прекратяване на досъдебното производство срещу единия от обвиняемите – С. М. К. В постановлението е посочено, че срещу този обвиняем досъдебното производство е било образувано на 07.11.2005 г., но също няма данни кога то е било образувано срещу останалите трима обвиняеми, сред които са двамата ищци. От постановлението, обаче, е видно, че към датата на постановяването му 12.03.2008 г., срещу двамата ищци вече са били повдигнати обвиненията, по които впоследствие те са били оправдани с присъдата, влязла в сила на 31.03.2014 г.

Основателни са оплакванията и в двете касационни жалби, че като не е обсъдил всички установени по делото конкретни обстоятелства, които са от значение за определяне размера на процесните обезщетения за неимуществени вреди, въззивният съд е допуснал процесуално нарушение. Неоснователни са, обаче, касационните доводи и на двете страни, че това

нарушение на съдопроизводствените правила е съществено и че е довело до нарушение и на материалния закон – разпоредбата на чл. 52 от ЗЗД, с която е установен принципът за справедливост при репарирание на неимуществени вреди; респ. – неоснователно ответната ПРБ поддържа, че присъдените на двамата ищци обезщетения са необосновано завишени, а ищецът – че присъденото му обезщетение е необосновано занижено. Съображенията за това са следните:

Предвид цитираната по-горе задължителна практика на ВС и ВКС, установените по делото конкретни обстоятелства, релевантни за определяне размера на процесните обезщетения за неимуществени вреди са следните: Предвид изложеното по-горе, доказаният по делото период от време, през който е било предприето наказателното преследване срещу ищите, е 6 години. Тази продължителност, в рамките на която се е развила най-вече съдебната фаза на наказателния процес, не надхвърля значително разумния срок, предвид и значителната фактическа сложност на делото (но не и правна такава – след установяването на обстоятелствата по него). По отношение на ищите не са били налагани мерки за неотклонение или други мерки за процесуална принуда, като те са били оправдани още с присъдата от 26.04.2012 г. на първата инстанция, но вследствие подадените от прокурора протести наказателното производство се е развило в продължение на още 2 години – пред въззивната и касационната инстанция. Престъпленията по чл. 311, ал. 1 от НК, в извършването на които са били обвинени и двамата ищци, не са тежки, но престъплението по чл. 212, ал. 4, предл. 1, във вр. с ал. 1 от НК, в извършването на което е била обвинена ищцата Н., е тежко. Повдигнатите обвинения срещу двамата ищци-съпрузи са свързани с професионалната им дейност, като предвид и медийното оповестяване на процеса, те са търпели не само обичайните притеснения и страх от несправедливо осъждане на лишаване от свобода, а е било уронено и доброто им име както в обществото, така и в професионалните среди, но без това значително да се е отразило на търговските им отношения с бизнес-

партньорите им и на отношенията им с работниците и служителите в техните строителни фирми. По-значителни са били техните субективни негативни усещания и притеснения, довели до значително ограничаване на социалните им контакти. Макар по делото да не е установена причинна връзка между наказателното преследване и заболяванията на ищеца Н., то при неговото обективно влошено здравословно състояние по време на процеса, очевидно той по-тежко е понесъл последиците от същия, макар и обвинен в извършване на по-леко престъпление, в сравнение със съпругата си.

При тези обстоятелства по делото, прилагайки обществения критерий за справедливост, установен с разпоредбата на чл. 52 от ЗЗД, настоящият съдебен състав намира, че за репариране на процесните неимуществени вреди, причинени от незаконосъобразното наказателно преследване срещу ищите, които не са по-големи в сравнение с други подобни случаи, справедливият размер на обезщетенията не би могъл да бъде нито по-висок, нито по-нисък от определения от въззивната инстанция по делото – по 6 500 лв. за всеки ищец. Изхождайки от понятието за справедливост, най-вече като морална категория, произтичаща от наложилите се в обществото нравствено-етични разбирания за справедливо овъзмездяване на неимуществени вреди – такива именно от морален характер, както и от обществено-икономическите условия и стандарта на живот в страната към периода на увреждането, съдът взема предвид и обстоятелството, че така определеният размер на обезщетенията за двамата ищци-съпрузи е съпоставим със средния общ годишен доход за едно лице за 2014 г. (когато е влязла в сила оправдателната присъда) – 5 018 лв., като съгласно същите официални данни на НСИ средният общ годишен доход за едно домакинство за същата година е 12 163 лв. При определянето на този размер, настоящият съдебен състав взема предвид обстоятелството, че самото осъждане на ответната ПРБ, като процесуален субституент на държавата да заплати това обезщетение, има основно репариращо действие – предвид моралния, а не имуществен характер на процесните вреди.

В заключение, по изложените съображения, макар въззивният съд да е допуснал нарушения на процесуалния закон, те не са съществени, тъй като не са се отразили на изхода на делото – постановеният от него краен резултат по материалноправния спор между страните е правилен, поради което въззивното решение – в допуснатата до касационно обжалване негова част, следва да се остави в сила.

IV. РЕШЕНИЯ НА ТЪРГОВСКАТА КОЛЕГИЯ

5. При непарична вноска в капитала на съществуващо търговско дружество се осъществява договаряне и е налице възмездност. Поради това и когато се иска обявяване на недействителност по реда на чл. 135, ал. 1, изр. 2 ЗЗД на апорт, знанието за увреждане от страна на юридическото лице, в чиято полза е извършена апортната вноска, е предпоставка за основателност на предявения конститутивен иск.

Решение № 147 от 12.02.2018 г. по т. д. № 2530/2016 г., I т. о., докладчик съдия Вероника Николова

Производството е по реда на чл. 290 от ГПК.

Върховният касационен съд, Търговска колегия, състав на Първо отделение, след преценка на данните по делото и заявените касационни основания, съобразно правомощията си по чл. 290, ал. 2 от ГПК приема следното:

За да постанови обжалвания съдебен акт, решаващият състав на Софийски апелативен съд, след преценка на събраните по делото

доказателства е приел, че ищецът е титуляр на вземане срещу [фирма] ЕООД, гр. С., произтичащо от сключен между страните договор от 07.02.2008г., като това вземане е възникнало преди извършване на действието, което ищецът иска да се обяви за недействително спрямо него. Въззивният съд е приел, че е налице извършване на увреждаща сделка от длъжника [фирма] ЕООД спрямо ищеца поради обстоятелството, че с вписания на 11.01.2010г. апорт на негов имот в капитала на [фирма] ООД длъжникът се е лишил от собствеността върху недвижим имот, представляващ актив, чиято пазарна стойност по общо правило е по-малко променлива и за по-продължителни периоди от време, а и предвид публичността на вписванията относно недвижимите имоти върху него по-лесно може да бъде насочено принудително изпълнение. Полученото е дружествен дял от търговско дружество, изпълнението върху който е по-затруднено с оглед особените изисквания по чл. 517, ал. 3 от ГПК, включително необходимостта от водене на исков процес като условие за пристъпване към ликвидация, а и стойността му е в зависимост от имущественото състояние на дружеството, което пък е в пряка зависимост от резултатите на осъществяваната търговска дейност. Счел е за ирелевантно възражението, че длъжникът разполага и с друго имущество, извън отчужденото с апорта. Съдът е приел, че съществуването на друго имущество означава, че длъжникът разполага с възможност да изпълни задължението си, но въпреки това не изпълнява, поради което и кредиторът не е задължен да установява цялостното имуществено състояние на длъжника. Приел е, че знанието на третото лице, придобило права в резултат на разпоредителното действие на длъжника, е условие за възникване на правото на кредитора за обявяване на относителна недействителност, когато е налице възмездно договаряне между него и длъжника и при това договаряне третото лице е знаело за увреждането – чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД. Посочил е, че както при първоначално учредяване на търговското дружество, така и при последващо увеличение на капитала, волеизявленията на учредителите, респ. съдружниците/акционерите, имат характера на решения, а не на договори,

тъй като не са насочени към създаването на взаимни правоотношения между учредителите (съдружниците/акционерите) с насрещни права и задължения, а са еднопосочни – насочени към постигането на определен правен резултат – създаване, респ. участие, в дружеството. Поради това въззивният съд е приел, че при внасяне на непарична вноски в капитала на търговско дружество не е налице договаряне по смисъла на чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД между съдружника/акционера и дружеството, съответно не е необходимо като условие за основателност на иска по чл. 135 от ЗЗД знание на дружеството за увреждането на кредитора.

С определение № 210/07.04.2017г. по настоящото дело е допуснато касационно обжалване на въззивното решение на основание чл. 280, ал. 1, т. 2 от ГПК /ред. ДВ бр.47/2009г./ поради противоречиво разрешаване на материалноправния въпрос: ***В случаите, когато се иска обявяване на недействителност по чл. 135 от ЗЗД на апорт/непарична вноски в капитала на съществуващо търговско дружество, нужно ли е знание за увреждане от страна на юридическото лице, в чиято полза е извършена апортната вноски, за да възникне правото на кредитора по чл. 135 от ЗЗД? При внасяне на непарична вноски в капитала на съществуващо търговско дружество налице ли е възмездност, както и договаряне по смисъла на чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД?***

По този въпрос въззивният съд е приел, както бе посочено по-горе, че както при първоначално учредяване на търговското дружество, така и при последващо увеличение на капитала, волеизявленията на учредителите, съответно съдружниците/акционерите, имат характера на решения, а не на договори, тъй като не са насочени към създаването на взаимни правоотношения между тях с насрещни права и задължения, а са еднопосочни – насочени към постигането на определен правен резултат – създаване, респ. участие, в дружеството. Поради това е стигнал до извода, че при внасяне на непарична вноски в капитала на търговско дружество не е

налице договаряне по смисъла на чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД между съдружника/акционера в дружеството, съответно не е необходимо като условие за основателност на иска по чл. 135 от ЗЗД знание на дружеството за увреждане на кредитора. Друго разрешение на поставения въпрос е дадено с решение № 18 от 31.03.2009г. по т. д. № 214/2008г. на ВКС, ТК, II т.о., постановено по реда на отменения Гражданско-процесуален кодекс, посочено от касатора [фирма] ООД, гр. С., в изложението му по чл. 284, ал. 3, т. 1 от ГПК. В посоченото решение е прието, че апортът в съществуващо дружество е възмездна сделка с трето лице, по отношение на която не действа установената в закона презумпция за знание за увреждането. Наличието на знание за увреждане от страна на дружеството - приобретател като предпоставка за уважаване на иск за недействителност на апорт е изследвано от състава на ВКС и в представеното от касатора решение от 23.03.2007г. по т.д. № 1017/2006г. на ВКС, ТК, II т.о., също постановено по реда на отменения ГПК.

Настоящият състав на ВКС намира за правилно второто становище, изразено в решение № 18 от 31.03.2009г. по т. д. №214/2008г. на ВКС, ТК, II т.о. и решение от 23.03.2007г. по т.д. № 1017/2006г. на ВКС, ТК, II т.о. В първото от посочените решения се приема, че апортът в акционерно дружество съставлява специфичен вещно-прехвърлителен производен способ, с осъществяването на който се постига определена цел – увеличаване на стойността на притежаваните от титуляра на вещното право акции чрез увеличаване на капитала на търговското дружество, като се касае за престационна сделка, за възмездния характер на която е ирелевантно дали насрещните престации са еквивалентни. Тези изводи за възмездност и насрещен характер на престациите при апорта се споделят от настоящия състав. Внасянето в собственост на недвижим имот в търговско дружество за увеличаване на капитала представлява смесен фактически състав, като вещното действие за правото на собственост настъпва с вписването на апорта в търговския регистър. В този смисъл е произнасянето по реда на чл. 290 от

ГПК с Решение № 5/08.02.2011г. по т.д. № 271/10г. на ВКС, ТК, I отд. Осъществяването на апорт/непарична вноска в капитала на съществуващо търговско дружество предпоставя постигане на съгласие между притежателя на определено вещно право /съдружник или трето за дружеството лице/ и търговското дружество относно поемането на насрещни задължения. Титулярът на вещното право поема задължението да го прехвърли, а дружеството поема задължението да го приеме като съдружник ако не притежава това качество и да му предостави дружествен дял/акции от капитала си. Ако лицето е вече съдружник или акционер, срещу осъществената апортна вноска той увеличава своето участие в капитала на дружеството. При апорта в съществуващо дружество са налице и насрещни волеизявления на двете страни, за разлика от хипотезата на учредителния апорт, когато са налице множество волеизявления, насочени към определен правен резултат. Вносителят изразява с молба желание за членство или съответно за придобиване на нови дялове/акции при увеличение на капитала, както и съгласието си да прехвърли вещното право в писмена форма с нотариална заверка на подписа по чл.73, ал. 1 от ТЗ. Дружеството изразява своята воля за приемане на съдружника, респективно за увеличаване на капитала с неговата непарична вноска, в решение на общото събрание /чл. 137, ал. 1, т. 2 и т. 4 от ТЗ, чл. 193 от ТЗ/, а постигнатото между страните съгласие намира отражение и в изменението на дружествения договор, съответно устава на дружеството. Дружественият договор, съответно уставът, съдържащ изискуемите реквизити, е формата, под която се извършва прехвърлянето на непаричната вноска, след изпълнение на процедурата по чл. 72, ал. 2 от ТЗ. С оглед на това следва да се приеме, че при непарична вноска в капитала на съществуващо търговско дружество се осъществява договаряне и е налице възмездност. По тези причини в теорията се застъпва дори и становището, че апортът съставлява двустранен възмезден договор, аналогичен на договора за замяна. Поради това и когато се иска обявяване на недействителност по реда на чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД на апорт/непарична

вноска в капитала на съществуващо търговско дружество, знанието за увреждане от страна на юридическото лице, в чиято полза е извършена апортната вноска, е предпоставка за основателността на предявения конститутивен иск.

По изложените съображения и с оглед отговора на поставените от касатора правни въпроси, настоящият съдебен състав на ВКС намира за основателни подадените касационни жалби срещу решението на Софийски апелативен съд.

Правилно съдът е установил, че е налице извършване на увреждаща сделка от длъжника [фирма] ЕООД спрямо ищеца поради обстоятелството, че с извършения след възникване на вземането на ищеца апорт длъжникът се е лишил от собствеността върху недвижим имот, представляващ актив, чиято пазарна стойност по общо правило е по-малко променлива и за по-продължителни периоди от време. Споделяйки становището на ищеца, възприето и от първоинстанционния съд, че при внасяне на непарична вноска в капитала на търговско дружество не е налице възмездност договаряне по смисъла на чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД между съдружника/акционера и дружеството, съответно не е необходимо като условие за основателност на иска по чл. 135 от ЗЗД знание на дружеството за увреждане на кредитора, въззивният съд неправилно е определил предпоставките, обуславящи възникването на потестативното право по чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД. Неправилната интерпретация на приложимата правна норма се е отразила не само на решаващата дейност по същество на спора, намерила израз в мотивите на въззивното решение. Въззивният съд не е изпълнил задълженията си да съдейства на страните при упражняване на процесуалните им права, с което е допуснал отклонение от задължителната практика на ВКС, изразена в Тълкувателно решение № 1/2013г. от 09.12.2013г. по тълк. дело № 1/2013г. на ОСГТК на ВКС. Според разрешението по т. 1 на ТР № 1/13г. от 09.12.13г. на ОСГТК на ВКС, при

проверка на правилността на първоинстанционното решение въззивният съд може да приложи императивна материалноправна норма, дори ако нейното нарушение не е въведено като основание за обжалване. В мотивите на тълкувателното решение е посочено, че при неизпълнение на задълженията на първоинстанционния съд в тази хипотеза, допуснатото процесуално нарушение следва да бъде поправено служебно от въззивния съд независимо от липсата на нарочно оплакване във въззивната жалба. На още по – голямо основание при въведено оплакване за неправилно приложение на материалноправни норми, което се е отразило и на съдържанието на извършения от първата инстанция доклад, въззивният съд следва да отстрани допуснатото процесуално нарушение, като даде възможност на страните да изразят становище и да ангажират доказателства по релевантните за спора факти, които не са включени в съдържанието на доклада.

В настоящия случай подадените от [фирма] ЕООД и [фирма] ООД съдържат изрично оплакване, че СГС не е съобразил елементите на фактическия състав по чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД досежно увреждащия ефект на разпоредителното действие и наличието на знание за това при третото лице. Неправилното тълкуване на приложимата правна норма от първоинстанционния съд е засегнало не само правилността на изводите в постановеното първоинстанционно решение, тя се е отразила още на съдържанието на доклада. Законосъобразното водене на процеса изисква съдът на основание чл. 146, т. 5 от ГПК да даде ясни и точни указания на страните като изброи фактите, които следва да докаже всяка от тях, както и да посочи за кои твърдени факти, от значение за делото, страните не са посочили доказателства. В съставения от него доклад първоинстанционният съд е указал на ищеца само, че следва да установи качеството си на кредитор на първия ответник към датата на увреждащото действие, съзнателното увреждане интересите на кредитора от страна на първия ответник, както и факта на извършване на увреждащите действия, след като са настъпили падежите на вземанията му. Не са дадени указания за доказване на знание за

увреждане от страна на лицето, с което длъжникът [фирма] ЕООД е договарял – втория ответник [фирма] ООД. Следователно докладът е неточен, вследствие на което обуславящ спорното право факт не е бил въведен в предмета на доказване и не е разпределена доказателствената тежест по отношение на същия.

При основателно въведените с въззивните жалби доводи за неправилна преценка на фактическия състав по чл. 135, ал. 1, изр. 2 от ЗЗД, въззивният съд е следвало да съобрази, че този порок засяга и извършения от първата инстанция доклад по чл. 146 от ГПК и да отстрани допуснатото от първоинстанционния съд процесуално нарушение като съгласно разрешението в ТР 1/2013г. ОСГТК даде възможност на страните да изразят становище и да ангажират доказателства и като укаже на ищеца – въззиваем, че в негова тежест е да докаже знание за увреждане от страна на управляващия орган на дружеството – приобретател на апортираното имущество.

С оглед на изложеното поради допуснато нарушение на процесуалните правила, което изисква събиране на нови доказателства, обжалваното решение следва да се отмени и делото да се върне за ново разглеждане от друг състав на Софийския апелативен съд.

При новото разглеждане на спора, в зависимост от неговия изход, въззивният съд следва да разпредели отговорността за разноси и за настоящото производство - чл. 294, ал. 2 от ГПК.